

GEOPOLITICKÁ RESILIENCE

Ing. Ivan Beneš

místopředseda Výboru pro udržitelnou
energetiku a dopravu

74. jednání VUED
3.12.2025

Přístup vychází z těchto pramenů

- Aplikace poznatků současného výzkumu politické geografie ve výuce ([PřF UK, TAČR TL02000195](#))
- Metodika měření geopolitického potenciálu zemí
([Program Geografické sekce /řF UK](#))

National Power Rankings of Countries

([ISBN 978-83-8209-033](#))

- Comprehensive power - A country's weighted average across eight measures of power ([The Lowy Institute](#))

Geopolitická resilience

- Schopnost propojených globálních systémů zajistit **zachování základních funkcí (mírové soužití)**
- **Geopolitické napětí vneslo do dynamiky globálního obchodu značnou složitost**, což má hluboké důsledky pro multilaterální obchodní politiky a hospodářské aliance
- **Systémové riziko udržitelnosti spočívá v kaskádovitém selhání** napříč propojenými environmentálními, sociálními a ekonomickými systémy

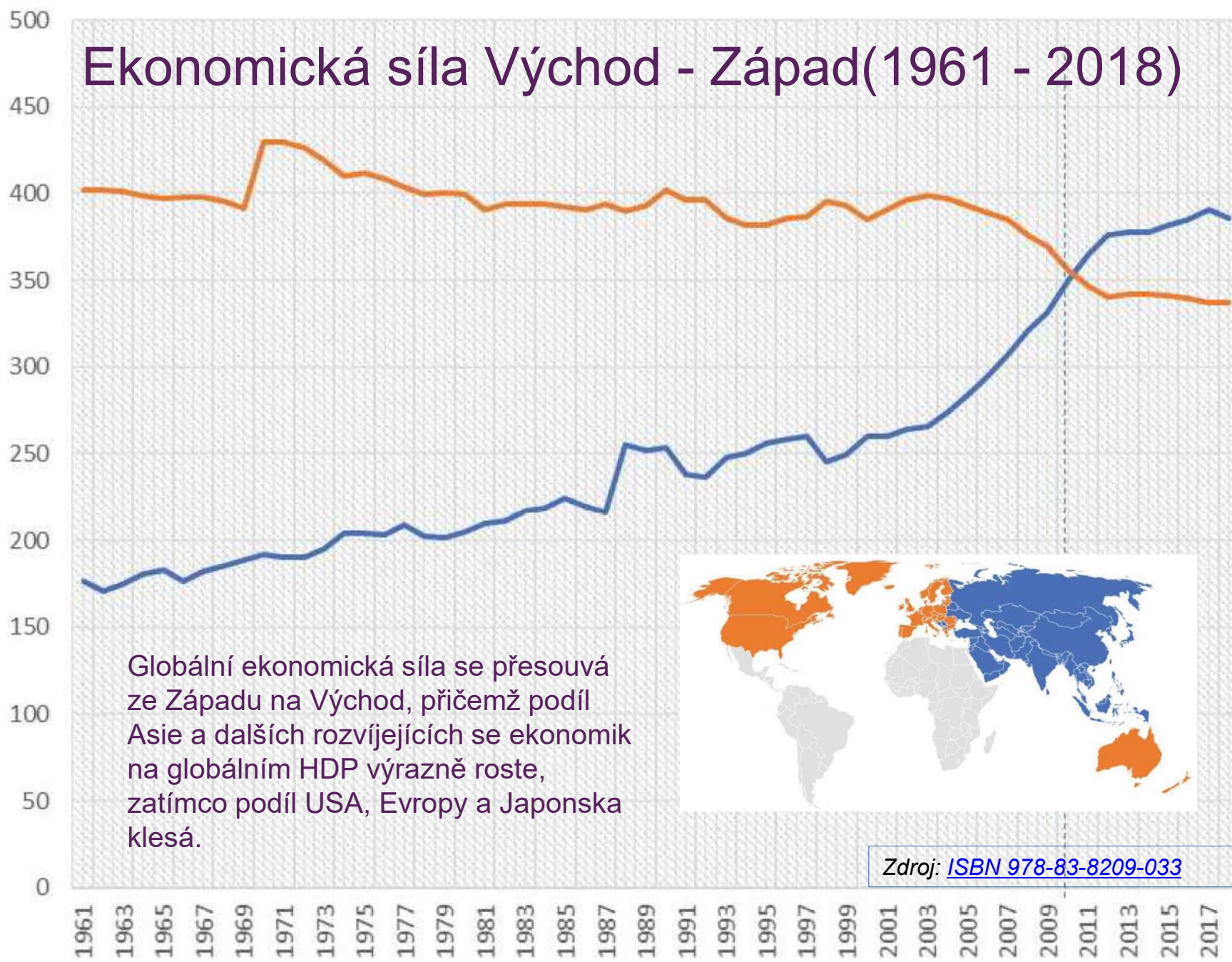
Geopolitická zranitelnost

- Pramení ze souhry geografie (rozložení zdrojů, přirozené hranice) a politiky
- Zranitelnost nastává když přístup ke zdrojům a politické vztahy jsou slabými místy a mohou být zneužity nebo negativně ovlivněny globálními událostmi
- Zranitelnost a resilience států závisí na politice a jednání hlavních světových mocností
- Mocná země je definována jako suverénní stát, který je uznáván jako subjekt s kapacitou a odbornými znalostmi k vyvíjení velkého vlivu na svět

Nástroje moci k prosazování národních zájmů (DIMEFIL)

- **D**iplomatic – diplomatické (umění udržovat mírové vztahy mezi zeměmi)
- **I**nformation - informační
- **M**ilitary - vojenské
- **E**conomic – ekonomické (souvisí také s kupní silou)
- **F**inancial – finanční (schopnost prostřednictvím investic v zahraničí zvyšovat vliv v dané zemi)
- **I**ntelligence – zpravodajské
- **L**aw Enforcement - donucovací (udržovat pořádek a zajišťovat bezpečnost a obecnou pohodu lidí)

Ekonomická síla Východ - Západ(1961 - 2018)

Zdroj: [ISBN 978-83-8209-033](https://doi.org/10.1007/978-83-8209-033-3)

Index globální moci

Index globální moci	USA	Rusko	Čína
Ekonomická velikost	90,2	12,7	86,7
Vojenský potenciál	90,0	54,8	69,7
Resilience	85,0	68,9	70,6
Budoucí zdroje	79,5	20,4	71,1
Ekonomické vztahy	57,1	5,9	98,1
Obranná partnerství	85,1	18,4	23,6
Diplomatický vliv	93,4	56,0	85,1
Kulturní vliv	80,9	20,5	47,0

Zdroj: <https://power.lowyinstitute.org/data/power/>

Proč se Rusko dosud nezhroutilo?

Rozhodující je resilience (odolnost)

Resilience podrobně	USA	Rusko	Čína
Vnitřní stabilita	76,9	37,3	56,9
Zabezpečení zdrojů	80,8	88,3	59,8
Geoeconomická bezpečnost	73,9	42	75
Geopolitická bezpečnost	100	68,4	85,5
Jaderné odstrašování	89,8	91,5	73,7
Schopnost 2. úderu	100	85,7	42,9

Zdroj: <https://power.lowyinstitute.org/data/power/>

Dostupnost kritických surovin velmocí a EU

Kritické suroviny	USA	Rusko	Čína	EU	
Obchodní bilance s energií	83	382	-475	-571	Mtoe
Energetická soběstačnost	100,00 %	100,00 %	79,50 %	42,00 %	
Dodávky vzácných zemin	43	2,6	240	0	Mt

Teorie her a geopolitika

- **Geopolitika zahrnuje neustálou interakci zemí** prostřednictvím vyjednávání, konkurence i konfliktů
- **Teorie her pomáhá modelovat tyto interakce jako hru,** kde každá země je „hráč“ se specifickými „kartami“ a cíli
- Teorii her lze aplikovat na různá hlediska geopolitiky:
 - kontrola zbrojení a odstrašování
 - obchodní jednání a mezinárodní dohody
 - aliance a formování koalic
- **Geopolitika trojúhelníkové diplomacie** se v zásadě snaží propojit zájmy tří mocných států za účelem udržení rovnováhy sil v rámci mezinárodního systému.
- Následující modelování koalic je zbaveno předsudečné nenávisti vůči jednotlivým „hráčům“

Udržitelnost a planetární hranice

Geopolitické hry ovlivňují udržitelnost

- Planetární hranice jsou rámcem pro popis limitů dopadů lidské činnosti na zemský systém
- Za těmito hranicemi již životní prostředí nemusí být schopno samoregulace
- Pokud jsou tyto hranice překročeny, může to vést k opuštění stability holocénu - období, ve kterém se vyvinula lidská společnost.
- Válka výrazně přispívá k překračování planetárních mezí tím, že ničí přírodní prostředí, znečišťuje půdu a vodu a generuje obrovské množství skleníkových plynů

Geopolitické karty

- **Populace** – lidská práce a přírodní zdroje jsou klíčovými faktory vytvářejícími bohatství, demografický odstrašující faktor
- **GDP (PPP)** – je měřítkem bohatství
- **Zásoby ropy** – představitel geografie energií
- **Území** – představuje potenciál přírodních zdrojů i odstrašující prvek tím, že poskytuje odolnost a tlumič proti pohromám
- **Jaderné hlavice** – představuje potenciál vojenského odstrašení
- **Produkce pšenice** – představitel potravinové soběstačnosti
- **Průmyslová produkce** – představitel technické vyspělosti

Geopolitické „karty“ 3 velmocí a EU

	USA	EU	RF	Čína	
počet obyvatel	341	448	144	1 426	mil.
HDP (PPP)	30 501	29 177	7 190	40 720	mld.USD
zásoby ropy	69	3	108	26	mld.bbl
území	9 629	4 233	17 075	9 597	tis.km ²
jaderné hlavice	5 244	290	5 889	410	ks
produkce pšenice	60	150	70	130	mil.t
průmyslová produkce	2 239	2 757	252	4 659	mld.USD

Na obyvatele

	USA	EU	RF	Čína	
HDP (PPP)	89 446	65 127	49 931	28 555	USD/obyv.
zásoby ropy	202	6	749	18	bbl/obyv.
území	2,8	0,9	11,9	0,7	ha/obyv.
jaderné hlavice	15,4	0,6	40,9	0,3	ks/mil.obyv.
produkce pšenice	176	335	486	91	kg/obyv.
průmyslová produkce	6 566	6 154	1 750	3 267	USD/obyv.

SWOT - USA

Strenghts

Ekonomická síla
Finanční síla
Vojenská síla (jaderné hlavice)
Technologie a inovace

Weaknesses

Polarizovaná společnost
Ekonomická nerovnost
Drahá zdravotní péče

Opportunities

Rámec DIMEFIL je účinným analytickým nástrojem, který lze použít při jakémkoli budoucím plánování [bezpečnostní spolupráce](#) bez ohledu na to, ve kterém regionu světa bude partnerství existovat

Threats

Ekonomický vyzyvatel je Čína
Vojenský konkurent je RF
Konkurent v dodávce energií je Rusko
Průmyslový konkurent je Čína a EU

SWOT - EU

Strenghts

Volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a osob

Ekonomická (kupní) síla

Průmyslová produkce

Produkce potravin

Weaknesses

Závislost na dovozu ropy, plynu a kritických surovin

Byrokracie a slabý leadership

EU není stát, jen část kontinentu zahrnujícího 46 nezávislých států.

Má odlišné jazyky, kultury a historii, která zahrnuje války se sousedy a vzájemnou nenávist

Opportunities

Rámec DIMEFIL je účinným analytickým nástrojem, který lze použít při jakémkoli budoucím plánování [bezpečnostní spolupráce](#) bez ohledu na to, ve kterém regionu světa bude partnerství existovat

Threáats

Vnitřní nesourodost

Ekonomický vyzyvatel je Čína

Průmyslový konkurent je Čína a USA

SWOT - RF

Strenghts

Působivá vojenská síla
Zásoby plynu, ropy a nerostných surovin
Produkce potravin
Pravomoc zadržovat zdroje

Weaknesses

Zranitelné hranice
Nízká populace
Malá ekonomická síla
Nízká průmyslová produkce

Opportunities

Rámec DIMEFIL je účinným analytickým nástrojem, který lze použít při jakémkoli budoucím plánování [bezpečnostní spolupráce](#) bez ohledu na to, ve kterém regionu světa bude partnerství existovat

Threats

Ztráta státní kontroly nad zdroji
Násobně vyšší výdaje na zbrojení v USA, EU i Číně

SWOT - Čína

Strenghts

Velikost populace

Průmyslová vyspělost a produkce

Trvale rostoucí ekonomická síla a trh s bezkonkurenčním rozsahem a potenciálem

Koncentrace a kontrola trhu kritických surovin

Opportunities

Rámec DIMEFIL je účinným analytickým nástrojem, který lze použít při jakémkoli budoucím plánování [bezpečnostní spolupráce](#) bez ohledu na to, ve kterém regionu světa bude partnerství existovat

Weaknesses

Zranitelné exportní cesty

Kulturní a komunikační bariéry

Threats

Blokáda exportu a exportních cest

Koalice EU+RF versus EU+USA

	USA	EU+RF	Čína
počet obyvatel	341	592	1 426
HDP (PPP)	30 501	36 367	40 720
zásoby ropy	69	110	26
území	9 629	21 308	9 597
jaderné hlavice	5 244	6 179	410
produkce pšenice	60	220	130
průmyslová produkce	2 239	3 009	4 659

	USA+EU	RF	Čína
počet obyvatel	789	144	1 426
HDP (PPP)	59 678	7 190	40 720
zásoby ropy	71	108	26
území	13 862	17 075	9 597
jaderné hlavice	5 534	5 889	410
produkce pšenice	210	70	130
průmyslová produkce	4 996	252	4 659

Dohoda o partnerství a spolupráci (PCA) mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy a RF je stále v platnosti. Vstoupila v platnost 1. prosince 1997. Od roku 2007 se každoročně automaticky obnovuje. Vlajkovou lodí spolupráce byl projekt Nord Stream.

Transatlantické obchodní a investiční partnerství (TTIP) mezi EU a USA bylo největší dvoustrannou obchodní iniciativou i kvůli svému potenciálnímu globálnímu dosahu. Po šesti letech jednání Evropská komise 15. dubna 2019 prohlásila jednání za „zastaralá a již nerelevantní“.

Koalice USA+EU+RF versus USA+EU a RF+Čína

	USA+EU+RF	Čína
počet obyvatel	933	1 426
HDP (PPP)	66 868	40 720
zásoby ropy	179	26
území	30 937	9 597
jaderné hlavice	11 423	410
produkce pšenice	280	130
průmyslová produkce	5 248	4 659

Huntingtonovým (Střet civilizací) hlavním doporučením pro Západ ohledně Ruska je uznat ruskou legitimitu a bezpečnostní zájmy, zejména na jeho jižních hranicích. Zasazoval se o to, aby Západ s Ruskem zacházel jako s vůdcem pravoslavného bloku a vyhýbal se vměšování do toho, co považoval za ruskou „civilizační zónu“. *)

	USA+EU	Čína+RF
počet obyvatel	789	1 570
HDP (PPP)	59 678	47 910
zásoby ropy	71	134
území	13 862	26 672
jaderné hlavice	5 534	6 299
produkce pšenice	210	200
průmyslová produkce	4 996	4 911

Snaha o izolaci Ruska vedla k většímu sblížení Ruska s Čínou a posílení uskupení BRICS. To signalizuje rostoucí zájem o alternativu k západnímu světovému řádu

*) Zdroj: <https://www.ui.se/globalassets/butiken/ui-brief/2014/huntingtons-clash-of-civilizations-and-russia.pdf>

„Velká koalice“ USA+RF

	USA+RF	EU	Čína
počet obyvatel	485	448	1 426
HDP (PPP)	37 691	29 177	40 720
zásoby ropy	177	3	26
území	26 704	4 233	9 597
jaderné hlavice	11 133	290	410
produkce pšenice	130	150	130
průmyslová produkce	2 491	2 757	4 659

	USA+RF	EU+Čína
počet obyvatel	485	1 874
HDP (PPP)	37 691	69 897
zásoby ropy	177	3
území	26 704	13 830
jaderné hlavice	11 133	700
produkce pšenice	130	280
průmyslová produkce	2 491	7 416

„Velká koalice“ eliminuje rozpoutání jaderné světové války, neboť koncentruje globální odstrašující sílu. „Kde se obchoduje, tam se neválčí“. Toto jednoduché klišé platí od starověku. Základní obchodní osa Východ – Západ, sahá tisíce let před naším letopočtem. Vazby a kontakty mezi tehdejšími obchodníky vzkvétaly a prosperovaly v dobách míru, upadaly v dobách válek a nepokojů.

Pokud by EU zůstala v opozici vůči sblížení USA a RF, znázorníme pro úplnost koalici EU s kulturně i ideologicky odlišnou Čínou.

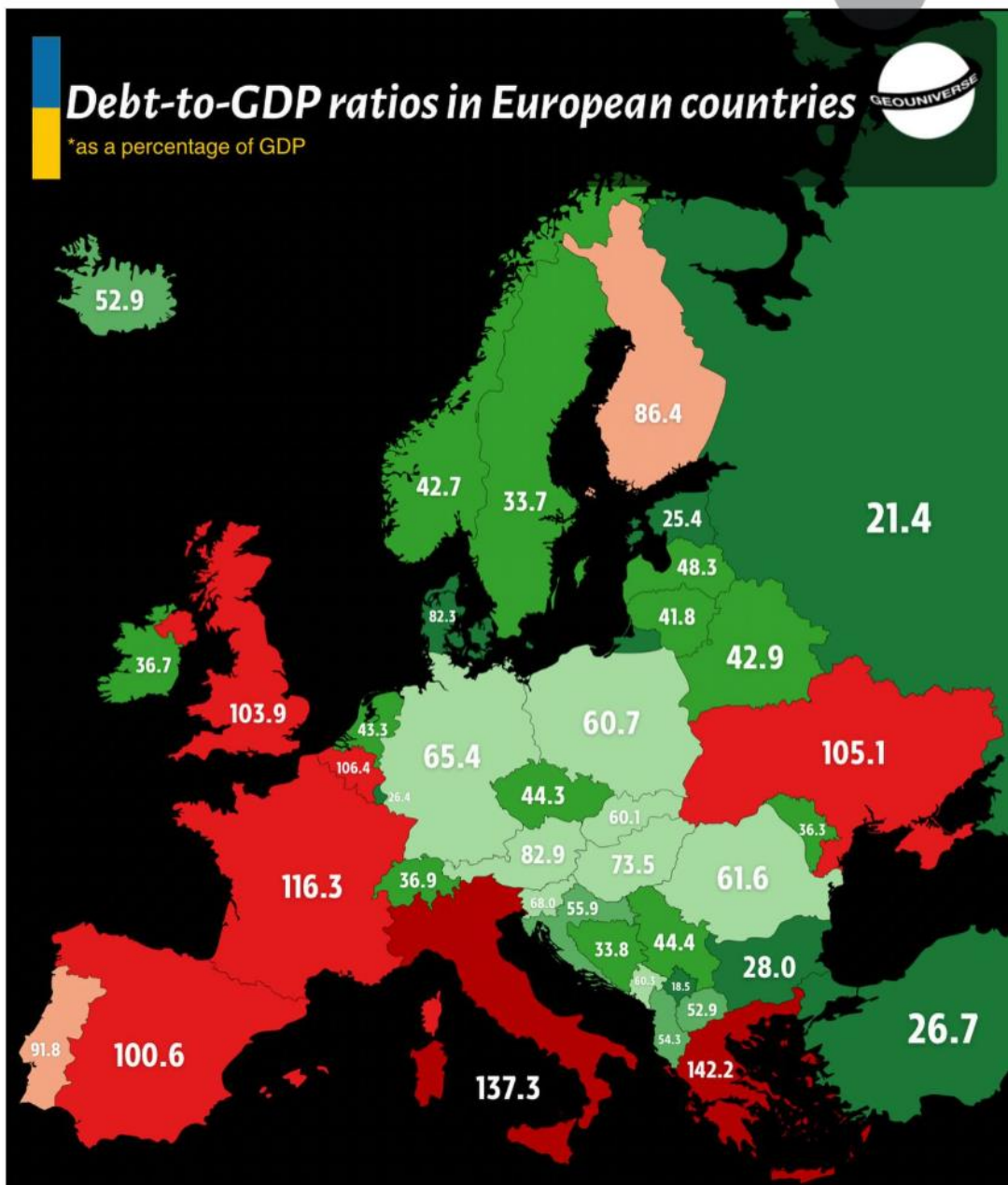
Možné integrované strategie multipolárního světa ke zvýšení globální resilience

- Cíl: prevence konfliktů, stabilizace s cílem řešit základní příčiny konfliktů a vytvořit udržitelný mír
- USA: tlumení světových konfliktů, MAGA a kontrola trhu ruských surovin
- Čína: alternativní exportní trasy a dominance na trhu vzácných zemin
- RF: bezpečná jižní a západní hranice a udržení státní kontroly nad zdroji
- EU: ???

Zahraniční politika ovlivní budoucnost EU

- Nepřátelství s RF oslabilo EU v oblasti energetiky
- Nepřátelství s Čínou oslabí EU v oblasti čistých technologií a inovací
- Zvyšování vyzbrojování EU je výzvou, protože EU nemá kritické zdroje ani pro výrobu zbraní ani pro jejich použití
- Vojenský průmysl EU/NATO je závislý na kritických surovinách ze zemí mimo EU, zejména z Číny ([zdroj IISS](#))
- Použití zbraní je závislé na ropě, EU závisí na dovozu ropy a ropných produktů z více než 90%

Zadlužená Západní Evropa nemá na válku peníze

geo.universe
Europe

[Sledovat](#)

geo.universe 6 týd.
Debt-to-GDP Ratios in Europe (2025)

This map shows how much each European country owes compared to the size of its economy.

● High debt (100%+ of GDP):

GR Greece – 142.2%
IT Italy – 137.3%
FR France – 116.3%
ES Spain – 100.6%
GB UK – 103.9%

● Low debt (under 30%):

EE Estonia – 18.7%
RU Russia – 21.4%
TR Turkey – 26.7%
BG Bulgaria – 28.0%

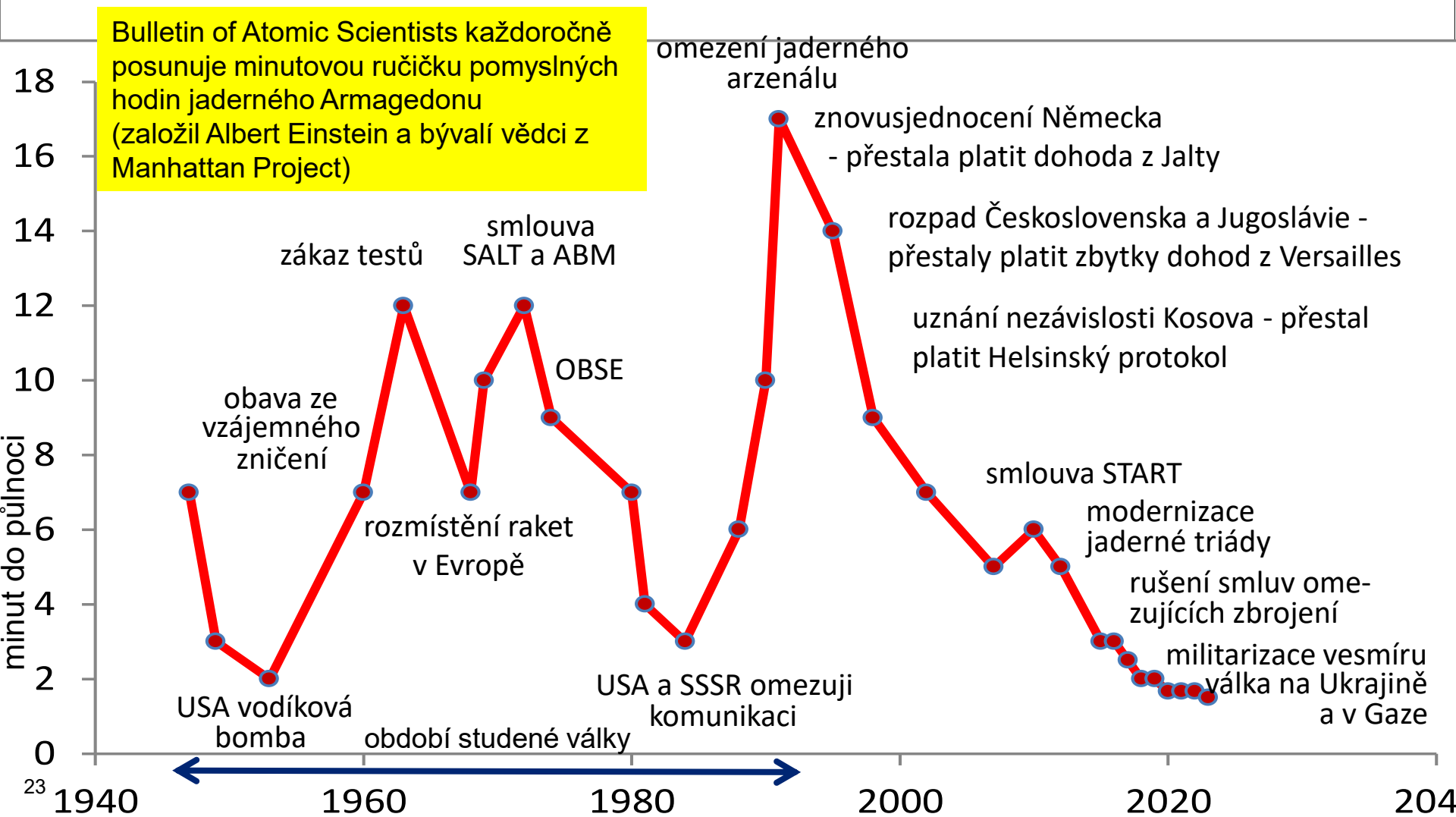
2 912 Tc

3 říjen

Zadlužení EU je 92% HDP

Globální resilience od roku 1990 podle atomových vědců nepřetržitě klesá

Pokud by politici dopustili jadernou výměnu mezi NATO a Ruskem, za 72 minut jsme schopni překročit planetární hranice a zničit svět

Zdroj <https://sgs.princeton.edu/the-lab/plan-a>

K jaderné výměně může dojít eskalací konfliktu, technickou chybou, selháním komunikace

4 scénáře jak může svět dospět k jaderné válce:

1 Náhodný: USA a RF mají systémy „spuštění na varování“, jakékoliv napětí mezi nimi může v důsledku falešného varování vést ka masivní jaderné výměně

2 Agresivní: Stát se rozhodne použít jadernou zbraň jako první, aby dosáhl cíle v rámci probíhající války

3 Preventivní: Stát se domnívá, že se jiný stát chystá použít jadernou zbraň a preventivně jej napadne

4 Odvetný: Stát provede jaderný útok v reakci na konvenční, chemický nebo biologický útok nejaderného státu

Kontakt

Ing. Ivan Beneš

Místopředseda Výboru pro udržitelnou energetiku a dopravu

telefon: 603 261 470

e-mail: benes.energy@gmail.com